

Stortingets Kirke-, utdannings- og forskningskomite

Oslo, 19.oktober 2016

Forslaget til statsbudsjett 2017 - forskning

Vi viser til vår anmodning om å møte i komiteens budsjett høring og vil med dette kommentere regjeringens budsjettforslag ihht Programkategori 07.70 Forsking, kap 285 Norges Forskningsråd og Kap.287 Forskningsinstitutt og andre tiltak.

Forskningsinstituttene Fellesarena organiserer de 48 (2015) selvstendige forskningsinstituttene som fyller kriteriene for basisbevilgning fra Forskningsrådet. Norge har i sin instituttsektor et velfungerende apparat for anvendt og målrettet forskning og problemløsning. Den anvendte forskningen er innrettet mot de store samfunnsutfordringene og bidrar til konkurransekraft, innovasjonsevne og omstilling i næringsliv og offentlig sektor. Evalueringer og studier viser at forskningsinstituttene holder høy faglig kvalitet, har stor vitenskapelig publisering og høyere siteringsfrekvens enn UH-sektoren, og er den sektoren som henter hjem størst andel av EU-midlene.

Forskningsinstituttene er viktige for mulighetene til å drive kunnskapsbasert politikktutforming og bidrar på en kostnadseffektiv måte til at kunnskapsgrunnlaget for politikk er basert på uavhengig, solid og oppdatert kunnskap. Instituttene er viktige som forsknings- og innovasjonspartnere for bedriftene og fungerer som *akseleratorer for innovasjon og omstilling* i samfunnet. Instituttene bygger en bro mellom grunnleggende forskning og private og offentlige virksomheters behov for ny kunnskap og nye løsninger.

Forslaget til statsbudsjett legger opp til at forskning skal utgjøre 1.05% av BNP (1.04 i 2016) og forslaget er en nominell økning i bevilgninger til forskning på 1,9 mrd kr, en realvekst på 3,1%. En stor del av denne veksten går til isgående forskningsfartøy. For øvrig gis økningen til UoH, til helseforetakene og til Forskningsrådet. Vi ser det som svært positivt at regjeringen uttaler at en vil legge til rette for kunnskapsbasert omstilling mot et mer innovativt, kunnskapsintensivt og bærekraftig næringsliv og samfunn. Dette fordrer en systematisk og målrettet styrking av forskning rettet mot de store samfunnsutfordringene. Vi ser dessverre ikke at forslag til statsbudsjett følger opp disse ambisjonene og kommenterer i det følgende noen momenter i budsjettforslaget.

Langtidsplan for forskning og høyere utdanning krever forpliktende oppfølging

FFA er glad for at Langtidsplan for forskning og høyere utdanning er forpliktende på langsiktig bevilgning av ressurser til forskning på prioriteringen Verdensledende fagmiljøer. Vi mener at Norge må bygge verdensledende miljøer der de kan bidra til å løse de store samfunnsutfordringene, ved å øke bevilgningene til tematiske programmer i Forskningsrådet.

Vi ser regjeringens budsjettforslag som en god oppfølging av Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning på Kunnskapsdepartementets ansvarsområde. Den grunnleggende/verdensledende forskningen er styrket gjennom FRIPRO/Toppforsk, SFF, forskningsinfrastruktur, Stim-EU og 120 nye PhD-stillinger, av disse 25 nye øremerkede PhD-stillinger til MNT-fagene i instituttsektoren. Både Offentlig-PhD, Nærings-PhD og PhD-stillinger til instituttsektoren er viktig for å styrke samfunnsrelevansen i forskerutdanningen. Vi mener derfor at en større andel av økningen i PhD-stipender må legges til Offentlig-PhD, Nærings-PhD og til forskningsinstituttene.

Regjeringens budsjettforslag er bekymringsfullt svakt når det gjelder forskning for å løse de store samfunnsutfordringene. Et samlet Storting har i Langtidsplanen prioritert Hav, Klima og miljøvennlig energi, Fornylse i offentlig sektor, Muliggjørende teknologier og Et innovativt og omstillingsdyktig næringsliv. Regjeringen følger ikke

dette godt nok opp i budsjettforslaget. I årene som kommer vil vi ha behov for betydelig mer kunnskap om bl.a. omstilling i kommunene, tjenesteorganisering, IKT og anvendelse av ny teknologi, klimatilpasning, transport og en situasjon med flere eldre og økt andel minoriteter. Det bekymrer FFA at regjeringen foreslår å prioritere ned bevilgningene til tematiske programmer og internasjonalt forskningssamarbeid i bl.a. NFD, OED, HOD og UD. Det er nødvendig å styrke næringsrettet forskning ytterligere og det er uheldig at viktige områder som klima og fornyelse av offentlig sektor ikke styrkes langt mer. Bevilgninger til forskning på lavutslippssamfunnet og til velferdsforskning er positive unntak som må gis forpliktende opptrappinger.

Vekst i forskningsmidlene må fordeles via Forskningsrådet. Åpen konkurranse om forskningsmidlene gir best utvikling av forskningsmiljøene, kvalitet i forskningen og målrettet valg av virkemidler.

FFA opplever også et bekymringsfullt økende fokus på vitenskapelig kvalitet på bekostning av samfunnsrelevans og impact, som en oppfølging av produktivitetskomisjonens arbeid. OECDs anbefalinger og prioriteringer i EUs forskningsprogram går i motsatt retning, mot mer vekt på samfunnseffekter av forskning og dermed økende tematisk innretning på forskningsmidlene.

Både for forskningsmiljøene og for forskningsaktivt næringsliv og offentlig virksomhet, er det avgjørende med langsiktighet og forutsigbarhet i forskningsprioriteringene.

FFA mener at

- For at Norge skal gjennomføre nødvendige langsiktige kunnskapsbaserte omstillinger i næringslivet, må myndighetenes forskningsinnsats økes til 1,2% av BNP i en overgangsperiode.
- Veksten i forskningsmidlene må fordeles via Forskningsrådets konkurransearena.
- Norge må bygge verdensledende miljøer på de viktigste områdene for å løse det norske og det internasjonale samfunnets utfordringer. Veksten i forskningsbevilgninger må komme på de tematiske prioriterte områdene i Langtidsplanen og det må etableres forpliktende, langsiktige økonomiske mål på disse områdene. Det vil utløse innovasjonspotensialet og gi størst samfunnsnytte av forskningsmidlene.

Omstillingspotensialet i den anvendte forskningen må tas ut

Samfunnseffekten av den anvendte forskningen er godt dokumentert, bl.a. gjennom EU-forskningen og effektanalyser, bl.a. viser den siste (2016) effektanalysen av næringslivets forskningssamarbeid med de teknisk-industrielle instituttene at forskningssamarbeidet har gitt økt verdiskaping i størrelsen 80 milliarder pr år de siste 10 årene, eller 1,1% av den samlede verdiskapinga i industrien den samme perioden.

FFA er bekymret for at basisbevilgningen til instituttene til dels ikke er gitt full priskompensasjon og til dels er gitt kutt. Samlet har forskningsinstituttene en basisbevilgning på 10%. De teknisk-industrielle forskningsinstituttene har en basisbevilgning på i underkant av 7% i gjennomsnitt. Dette er meget lavt i forhold til de forskningsmiljøer en samarbeider og konkurrerer med nasjonalt og internasjonalt. Basisbevilgningen benyttes til faglig utvikling, vitenskapelig publisering og til å identifisere kunnskapshull og innovasjonspotensiale i samspill med brukere av ny kunnskap. I Storbritannia, Tyskland og i Nederland finansierer myndighetene forskningsinstituttene basisbevilgning på størrelsesorden 30%-50% og ser det som en del av instituttene samfunnsoppdrag å være katalysator for innovasjon i tette samspill med næringsklynger og offentlige virksomheter.

I regjeringens budsjettforslag reduseres forskningsinstituttene basisbevilgning. Ved en slik reduksjon øker avstanden til forsknings- og innovasjonspolitikken i Europa og norske forskningsinstitutter gis svært dårlige konkurransevilkår nasjonalt og internasjonalt.

FFA er glad for at økningen i rekrutteringsstillinger i budsjettforslaget inneholder 25 øremerkede PhD-stillinger til institutter, rettet mot MNT-fag. Det betyr PhD-kandidater på områder som Norge har behov for og med en innretning som er attraktiv for næringslivet.

FFA mener forslag om å øke stimuleringsvirkemidlene inkludert Stim-EU til Horisont 2020 er viktig for forskningsinstituttene mobiliserende effekt. I 2016 er belastningen med å ta koordinatrollen i store EU-prosjekter en begrensning for de mest EU-aktive forskningsinstituttene.

FFA mener at

- Basisbevilgningen til alle forskningsinstituttene gis priskompensasjon og ingen kutt i 2017. For Kunnskapsdepartementets budsjett (de samfunnsvitenskapelige instituttene) gir dette en økning ut over regjeringens budsjettforslag (kap 287, post 57) på 920.000 kr i 2017.
- Øremerkede PhD-stillinger til forskningsinstitutter vil bidra til økt samfunnsnytte av utdanningsstillingene og økt andel som får fast jobb etter fullført PhD-grad. Antall nye øremerkede PhD-stipender i instituttsektoren i 2017 må utvides til 50 stillinger.
- Regjeringens forslag om økning i stimulerings til EU-deltakelse på 75 mill kr støttes, og økt vekting av koordinatorfunksjonen i H2020 prosjekter er særlig viktig.

Arbeidsdeling gir effektivitet og kvalitet

Nytt finansieringssystem for UH-sektoren inkluderer en BOA indikator (bidrags- og oppdragsfinansiert aktiviteter). Hensikten er å gi universiteter og høyskoler insentiv for å øke samarbeidet med samfunnet. FFA er enig i hensikten, men mener virkemiddelet er feil. Indikatoren er innført stikk i strid med anbefalingen fra regjeringens eget ekspertutvalg (finansieringsutvalget) og uten at motargumentene er drøftet. I regjeringens budsjettforslag er BOA-indikatoren gitt omtrent samme vekting som inntekter fra Forskningsrådet (1,02). Det betyr at universiteter og høyskoler gis samme økonomiske incentiver for å hente inntekter i oppdragsmarkedet som for å hente forskningsprosjekter i Forskningsrådet. Dette er en relativt tung vekting i UH-sektorens finansieringssystem. FFA har vært kritisk til innføring av BOA-indikatoren og er bekymret for den relativt tunge vektingen av indikatoren som regjeringen foreslår. Oppdragsforskning ligger klart i forskningsinstituttene samfunnsmandat. Samarbeidet med universiteter og høyskoler har vært godt nettopp fordi rollene har vært komplementære. Relativt sterke insentiver for UH-sektoren til å gå inn i dette markedet, vil svekke arbeidsdelingen mellom UH-sektoren og instituttsektoren. I stedet for arbeidsdeling og effektivisering som har vært utviklingen i begge sektorene de siste årene, vil innføring av BOA-indikatoren stimulere til at "alle skal gjøre alt". Det vil også svekke samarbeidet mellom institutter og universiteter/høyskoler. FFA mener at det vil gi en u hensiktsmessig utvikling som står i sterk motsetning til målene om samarbeid, effektivisering og kvalitetsutvikling i begge sektorene.

FFA mener at

- Etablering av en BOA-indikator i finansieringssystemet til UH-sektoren vil stimulere UH-institusjonene til å legge ressurser i oppdragsforskning, vil være ineffektiv bruk av offentlige ressurser og svekke arbeidsdeling og samarbeid mellom forskningssektorene. UH-institusjonene må stimuleres til bredt samarbeid med samfunnet omkring, innenfor institusjonenes kjerneoppgaver.

SkatteFUNN som virkemiddel i kunnskapsintensive næringer

SkatteFUNN er et effektivt virkemiddel for økt FoU-aktivitet i næringslivet og det er positivt at fradragssystemene foreslås økt i 2017. Det vil likevel være liten budsjetteffekt av at SkatteFUNN beløpsgrensene heves, etter som det er få prosjekter i den størrelsen. Flaskehalsen for bruk av SkatteFUNN er timeratene. For de kunnskapsintensive bedriftene, typisk små og kunnskapsintensive, virker de lave timeratene i SkatteFUNN ordningen begrensende på bruken av SkatteFUNN-ordningen.

Vennlig hilsen

Lars Holden
Styreleder FFA

Fakta om forskningsinstituttene i Norge

Forskningsinstituttens Fellesarena (FFA) representerer forskningsinstitutter med [basisbevilgning fra Forskningsrådet](#):

- 48 forskningsinstitutter som driver anvendt forskning på ideell, non-profit basis (2015)
- 6300 årsverk (2015)
- Årsomsetning NOK 9,5 mrd (2015)
- Har i gjennomsnitt 10% basisbevilgning fra Forskningsrådet. Øvrige inntekter er konkurransebasert.

Forskningsinstituttene samlet

- Står for 25% av den samlede forskningsinnsatsen i Norge (2014, tall fra 2015 foreligger ikke)
- Inntekter fra internasjonale kilder 1,4 mrd (2015), herav 368 mill kr fra EU. Sto for 41% av norsk deltagelse i EUs 7. rammeprogram.
- Forskningsinstituttens deltagelse i EU-forskningen mobiliserer norske bedrifter og offentlige virksomheter til europeisk forsknings- og innovasjonssamarbeid
- Scorer godt i konkurranse om forskningsmidler; utfører forskning for 43% av Forskningsrådets konkurranseutsatte midler og 46% de totale offentlige FoU-midler (2015)
- En av ti doktorgradskandidater er tilknyttet forskningsinstituttene
- Har et omfattende FoU-samarbeid med bedrifter og offentlige virksomheter i Norge og i utlandet

Grupperingene

Forskningsinstituttene i FFA varierer med hensyn til faglig innretning, arbeidsoppgaver, brukere, organisasjonsform, finansiering og historisk bakgrunn. Også størrelsen varierer sterkt fra de største som SINTEF og IFE til de minste som Frisch-senteret og Vestlandforskning. Forskningsinstituttene kan grupperes i (2015):

- Teknisk-industrielle institutter (2.903 årsverk)
- Miljøinstitutter (932 årsverk)
- Primærnæringsinstitutter (1.533 årsverk)
- Samfunnsvitenskapelige institutter (892 årsverk)

Forskningsinstituttens Fellesarena FFA

FFA ønsker å være et viktig virkemiddel i forskningspolitikken og bidra til å øke samfunnets avkastning av forskningen, bl.a.

- bidra med forskning for å løse viktige samfunnsutfordringer innen teknologi, klima, energi, helse og velferd
- mobilisere næringslivet til å forske mer
- øke innovasjonstakten
- øke deltagelsen i internasjonale forskningsprogrammer
- utdanne flere anvendte doktorgrader